

УДК 378.147:002.1:019.9:[378.011.3-057.4:004:02:930.25](045)

**МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН
«ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО» ТА «БІБЛІОГРАФОЗНАВСТВО»
МАЙБУТНІМ ФАХІВЦЯМ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА
АРХІВНОЇ СПРАВИ**

Моргун А. В., Попович Н. Ф.

**TEACHING METHODS WHEN TEACHING THE DISCIPLINES
"DOCUMENTATION SCIENCE" AND "BIBLIOGRAPHY SCIENCE"
TO FUTURE SPECIALISTS IN INFORMATION, LIBRARY AND ARCHIVES**
Morhun Alla, Popovych Nadiia

У статті досліджуються методи навчання під час викладання дисциплін «Документознавство» та «Бібліографознавство» майбутнім фахівцям з інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Визначено, що важливими методами навчання є такі, як пояснення, розповідь, бесіда, ілюстрування, робота з підручником, виконання вправ, інструктаж, моделювання конкретних ситуацій та ін. З'ясовано, що методи навчання у закладах вищої освіти спрямовані не лише на передавання і сприймання знань, а й на проникнення у процес розвитку науки, розкриття її методологічних основ.

Встановлено, що під час викладання дисциплін «Документознавство» та «Бібліографознавство» майбутнім фахівцям з інформаційної, бібліотечної та архівної справи застосовуються різноманітні методи, які сприяють ґрунтовному засвоєнню теоретичного навчального матеріалу здобувачами вищої освіти та виробленню в них практичних умінь і навичок.

Ключові слова: методи навчання, фахівці з інформаційної, бібліотечної та архівної справи, пояснення, розповідь, бесіда, ілюстрування, інструктаж.

The article examines teaching methods during the teaching of the disciplines "Documentation Science" and "Bibliography Science" to future information, library and archival specialists. It was determined that important teaching methods are such as explanation, story, conversation, illustration, working with a textbook, performing exercises, instruction, modeling specific situations, etc. It has been found that teaching methods in institutions of higher education are aimed not only at the transmission and perception of knowledge, but also at penetrating the process of the development of science, revealing its methodological foundations.

In the educational process, such a method as working with a textbook can be used. The level of didactic capabilities of modern information technologies and the computerization of institutions of higher education testify to the existence of the necessary conditions for the use of electronic textbooks during education. The use of information and communication technologies, the use of electronic textbooks ensures the accessibility and effectiveness of education.

It has been established that during the teaching of the disciplines "Documentation Science" and "Bibliography Science" to future information, library and archival specialists, various methods are used, which contribute to the thorough assimilation of theoretical educational material by students of higher education and the development of practical skills and abilities in them.

Keywords: teaching methods, information, library and archive specialists, explanation, story, conversation, illustration, instruction.

Питання дослідження методів навчання під час викладання дисциплін

«Документознавство» та «Бібліографознавство» майбутнім фахівцям з інформаційної, бібліотечної та архівної справи на сьогодні є актуальним, оскільки основним завданням вищої освіти є ефективно викладання навчального матеріалу здобувачам вищої освіти, зокрема майбутнім працівникам інформаційних відділів, бібліотек та архівів.

Під час навчання майбутні фахівці з інформаційної, бібліотечної та архівної справи засвоюють теоретичний навчальний матеріал з дисциплін «Документознавство» та «Бібліографознавство» й практично закріплюють його.

Провідною формою організації навчання у закладах вищої освіти є лекція. На думку С. С. Вітвицької: «Методично лекція повинна відповідати таким основним вимогам: бути на сучасному рівні розвитку науки, мати закінчений характер (висвітлення певної теми), бути внутрішньо переконливою (аргументація), викликати інтерес у студентів до науки, містити добре продумані ілюстративні приклади, спрямовувати студентів на самостійну роботу, бути доступною і зрозумілою» [1, с. 168-169].

Особливістю лекції є виклад великого за обсягом, складного за логікою навчального матеріалу. «Предметом лекції має бути вивчення складних об'єктів, явищ, подій, процесів, що мають між собою зв'язки і залежності причинно-наслідкового характеру» [4, с. 112].

За допомогою такого методу навчання, як пояснення, розкривається зміст понять, мовних явищ, правил, висвітлюються складні питання, які не під силу здобувачам вищої освіти. Метод пояснення використовується переважно під час викладання нового матеріалу, а також у процесі закріплення, якщо студенти щось не зрозуміли. Цей метод може супроводжуватися різними засобами унаочнення, спостереженнями. Успіх пояснення залежить від його логічності, точності, дохідливості мовлення.

Розповідь є монологічною формою передавання знань. Застосовується цей метод навчання з метою викласти навчальний матеріал системно, послідовно.

Досконалий текст, побудований з дотриманням норм, залучає увагу

реципієнтів, викликає у них інтерес, допомагає якнайточніше передати інформацію. Такий текст повинен яскраво передавати характерне та бути виразним.

Бесіда – це метод навчання, за якого викладач за допомогою запитань спонукає здобувачів вищої освіти до відтворення набутих знань, формування самостійних висновків і узагальнень на основі засвоєного матеріалу.

У навчальному процесі закладів вищої освіти за призначенням розрізняють:

– вступну бесіду (проводять під час вивчення нового матеріалу, підготовки до практичного заняття тощо);

– бесіду-повідомлення (переважно ґрунтується на спостереженнях, організованих викладачем на заняттях за допомогою унаочнення);

– бесіду-повторення (використовується для закріплення навчального матеріалу);

– контрольну бесіду (застосовується під час перевірки засвоєних знань).

За характером діяльності здобувачів вищої освіти виокремлюють:

– репродуктивну бесіду, яка спрямована на відтворення засвоєного навчального матеріалу;

– евристичну бесіду, під час якої викладач запитаннями скеровує здобувачів вищої освіти на формування нових понять, правил, висновків, використовуючи набуті ними знання, спостереження;

– катехізисну бесіду, яка спрямована на відтворення тверджень, що потребують дослівного запам'ятовування.

«Ефективність будь-якого виду бесіди залежить від вмілого формулювання запитань, а також від якості відповідей, тобто їх повноти, чіткості, аргументованості» [5, с. 108].

Сприймання навчального матеріалу можна полегшити за допомогою такого наочного методу навчання, як ілюстрування. Він полягає у показі взірців, таблиць, схем тощо. Ілюстрації сприяють формуванню конкретних уявлень, точних понять. У навчальному процесі можна застосовувати такий метод, як робота з

підручником. Рівень дидактичних можливостей сучасних інформаційних технологій та комп'ютеризація закладів вищої освіти свідчать про наявність необхідних умов для використання електронних підручників під час навчання. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій, використання електронних підручників забезпечує доступність й ефективність освіти.

Цей метод дає змогу здобувачам вищої освіти глибоко осмислити навчальний матеріал, закріпити його, виявити самостійність у навчанні.

До найпоширеніших видів такої роботи належать:

1) читання тексту з підручника з метою закріплення знань, здобутих на лекційному занятті. Розпочинаючи читання, слід пригадати вивчений навчальний матеріал, що допоможе глибше проникнути у зміст прочитаного. Прочитавши текст, необхідно подумки відтворити основні тези теми;

2) відповіді на подані в підручниках після тексту теми запитання. Це привчає до уважного читання тексту, допомагає виокремити в ньому головне, встановити причинно-наслідкові зв'язки;

3) аналіз вірців, таблиць, схем та інших ілюстрацій, уміщених у підручнику. Він повинен мати осмислений характер, оскільки під час аналізу необхідно пов'язувати ілюстрації з текстом підручника, вивченим навчальним матеріалом;

4) заучування термінів, правил та ін.

«Комп'ютерні технології спрямовані на: підготовку особистості інформаційного суспільства; формування умінь працювати з інформацією; розвиток комунікативних здібностей; формування дослідницьких умінь та умінь вибору оптимальних рішень; забезпечення великим об'ємом якісної інформації» [1, с. 191].

Важливим практичним методом навчання під час вивчення дисциплін «Документознавство» та «Бібліографознавство» майбутніми фахівцями з інформаційної, бібліотечної та архівної справи є виконання вправ.

За своєю суттю вправи є багаторазовим повторенням певних дій або видів діяльності з метою їх засвоєння, яке спирається на розуміння та супроводжується

свідомим контролем і коригуванням.

У навчальному процесі можна використовувати такі види вправ:

- підготовчі (готують до сприймання нових знань і способів їх застосування на практиці);
- вступні (сприяють засвоєнню нового матеріалу на основі розрізнення споріднених понять і дій);
- пробні (перші завдання на застосування щойно засвоєних знань);
- тренувальні (сприяють формуванню навичок у стандартних умовах – за зразком, інструкцією тощо);
- творчі (за змістом і методами виконання наближаються до реальних життєвих ситуацій) та ін.

«Кількість вправ залежить від індивідуальних особливостей студентів і має бути достатньою для формування навичок» [5, с. 109].

Під час навчання можна застосовувати такий метод, як інструктаж.

За змістом розрізняють вступний, поточний і підсумковий інструктажі. Зокрема, під час вступного інструктажу здобувачів вищої освіти ознайомлюють із змістом майбутньої роботи та засобами її виконання, а також пояснюють правила й послідовність виконання роботи загалом і окремих її частин, прийоми виконання роботи тощо.

Поточний інструктаж здійснюється переважно у процесі виконання здобувачами вищої освіти певного завдання. Зміст такого інструктажу залежить від швидкості виконання студентами завдань, допущених помилок тощо.

Підсумковий інструктаж може проводитися за результатами виконаної здобувачами вищої освіти роботи і передбачає аналіз цих результатів та їх оцінювання.

Ефективним методом у навчальному процесі є метод моделювання конкретних ситуацій. Цей метод відноситься до активних методів навчання у закладах вищої освіти. «Метод *моделювання конкретних ситуацій* є сильним мотивуючим фактором, оскільки дозволяє обговорювати проблеми, пов'язані з

майбутньою спеціальністю. Таким чином, даний метод забезпечує реалізацію наступних цілей:

- застосування отриманих студентами на заняттях знань та вмінь...;
- розвиток особистісних та професійних якостей (вміння спілкуватися, слухати співрозмовника, аргументовано і коректно висловлювати свою точку зору...);

- формування умінь професійної діяльності майбутніх фахівців, здатних адекватно приймати рішення в різних ситуаціях професійної діяльності» [2, с. 76].

Значущими є й такі активні методи навчання, як метод проєктів, ділові та рольові ігри, метод «круглого столу» тощо.

«Широко відомо, що метод – це систематизована сукупність кроків, які потрібно здійснити, щоб виконати певне завдання чи досягти певної мети; поняття тотожне алгоритму дій і технологічному процесу» [3, с. 97].

Методи навчання у закладах вищої освіти спрямовані не лише на передавання і сприймання знань, а й на проникнення у процес розвитку науки, розкриття її методологічних основ.

Засвоєнню навчального матеріалу з дисциплін «Документознавство» та «Бібліографознавство» майбутніми фахівцями з інформаційної, бібліотечної та архівної справи сприяють також такі методи навчання, як самостійне спостереження, навчальна дискусія, створення ситуації інтересу і новизни у процесі викладання, опора на життєвий досвід студента, стимулювання обов'язку і відповідальності у навчанні тощо.

Отже, під час викладання дисциплін «Документознавство» та «Бібліографознавство» майбутнім фахівцям з інформаційної, бібліотечної та архівної справи застосовуються різноманітні методи, які сприяють ґрунтовному засвоєнню теоретичного навчального матеріалу здобувачами вищої освіти та виробленню в них практичних умінь і навичок.

Список використаних джерел

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
2. Дяченко-Богун М. Активні методи навчання у вищому навчальному закладі. *Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки*. 2014. Вип. 14. С. 74–79.
3. Мельничук І., Білоус І. Інноваційні методи викладання та навчання у сфері вищої освіти. *Гуманітарні студії: історія та педагогіка*. 2021. № 2. С. 94–102.
4. Педагогіка вищої школи: навч. посібник / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмельюк, А. В. Семенова та ін.; за ред. З. Н. Курлянд. Київ: Знання, 2007. 495 с.
5. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи. Київ: Академвидав, 2006. 352 с.

References

1. Vitvytska, S. S. 2006. *Osnovy pedahohiky vyshchoyi shkoly [Basics of higher education pedagogy]*. Kyiv: Center for educational literature.
2. Dyachenko-Bogun, M. 2014. Aktyvni metody navchannya u vyshchomu navchal'nomu zakladi [Active methods of learning in a higher educational institution]. *Origins of pedagogical skills*, 14, pp. 74–79.
3. Melnychuk, I., and Bilous, I. 2021. Innovatsiyni metody vykladannya ta navchannya u sferi vyshchoyi osvity [Innovative methods of teaching and learning in the field of higher education]. *Humanities studies: history and pedagogy*, 2, pp. 94–102.
4. Kurliand, Z. N., Khmeliuk, R. I., Semenova, A. V. and others. 2007. *Pedahohika vyshchoyi shkoly [Pedagogy of higher school]*. Kyiv: Znannya.
5. Fitsula, M. M. 2006. *Pedahohika vyshchoyi shkoly [Pedagogy of higher school]*. Kyiv: Akademvydav.

УДК 37.013.77:331.104:378:373.2.011.3-051(045)**ЗМІСТ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Мурис Т. Р.

**CONTENTS OF PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR
PROFESSIONALISM FORMATION OF FUTURE TEACHERS OF
PRESCHOOL CHILDREN**

Murys Tetyana

У статті висвітлено стислий опис змісту психолого-педагогічних умов формування професіоналізму майбутніх вихователів дітей дошкільного віку. Проаналізовано останні дослідження, які висвітлюють проблему формування професіоналізму та компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку. Розглянуто сутність понять «професіоналізм», «професійна підготовка» майбутніх вихователів.

Ключові слова: майбутні вихователі, педагоги, професіоналізм, психологія, педагогіка, дошкільна освіта, університет, професійна підготовка педагогів.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>